

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

з дисципліни «Діяльність туристської самодіяльної організації» для
здобувачів вищої освіти усіх форм навчання спеціальності 242
«Туризм», освітня програма «Туризмознавство» ОС «Бакалавр»

Запоріжжя
2021

Опорний конспект лекцій з дисципліни «Діяльність туристської самодіяльної організації» для здобувачів вищої освіти усіх форм навчання спеціальності 242 «Туризм», освітня програма «Туризмознавство» ОС «Бакалавр»/ Укл.: О.М. Корнієнко. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2021. – 44 с.

Укладачі: О.М. Корнієнко, к.е.н. доцент

Рецензент: В.М. Зайцева, к.п.н., професор

Відповідальний за випуск: О.М. Корнієнко

Затверджено
на засіданні кафедри
«Туристичного, ресторанного
та готельного бізнесу»

Протокол № 11 від 9.06.2021

ЗМІСТ

	с.
Вступ.....	4
Тема 1. Історія розвитку туристських самодіяльних організацій в Україні	6
Тема 2. Нормативно-правові основи діяльності туристських самодіяльних організацій в Україні.....	10
Тема 3. Види туристських самодіяльних організацій.....	14
Тема 4. Структура та діяльність туристських союзів, федерацій...	17
Тема 5. Структура та діяльність туристських клубів.....	20
Тема 6. Порядок створення туристської самодіяльної організації...	22
Тема 7. Спортивний напрям діяльності туристських самодіяльних організацій.....	29
Тема 8. Організаційно-масовий напрямок діяльності туристських самодіяльних організацій.....	32
Тема 9. Краєзнавчий напрям діяльності туристських самодіяльних організацій.....	34
Тема 10. Учбово-методичний напрям діяльності туристських самодіяльних організацій.....	38
Тема 11. Діяльність туристських самодіяльних організацій регіону	41
Рекомендована література.....	44

ВСТУП

Туристські самодіяльні організації – це добровільні громадські об'єднання туристів, які реалізують свої права на відпочинок і свободу пересування, що гарантуються Загальною декларацією прав людини, через здійснення походів і подорожей на підставі загальних інтересів.

Важливість вивчення цього предмета полягає в тому, що в сучасному туризмі все більше набирають популярність активні форми відпочинку напрямку спортивного змагання, у яких більшою мірою присутні елементи спортивного туризму.

Саме у цих організаційних формах самодіяльного спортивного туризму йде процес формування соціально-корисних якостей розвитку особистості, що зрештою сприяє його позитивній життєвій позиції.

Мета навчальної дисципліни – надання майбутнім фахівцям комплексу знань про створення й діяльність туристської самодіяльної організації, що дасть змогу їм у своїй роботі правильно оцінити практичну діяльність цих організацій залежно від конкретних умов, що склалися.

Вивчення дисципліни «Діяльність туристської самодіяльної організації» передбачає засвоєння навчального матеріалу на лекціях та практичних заняттях, а також у вільний від аудиторних занять час у формі самостійної навчальної роботи, призначеної формувати практичні навички роботи студентів зі спеціальною літературою, орієнтувати їх на інтенсивну роботу, критичне осмислення здобутих знань і глибоке вивчення теоретичних і практичних проблем туристичної галузі і гостинності для підвищення якості професійної підготовки управлінських кадрів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати:

загальні компетенції: Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні

види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

спеціальні компетенції: Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності. Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій. Здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління.

Очікувані програмні результати навчання:

1. Знання, розуміння і вміння використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.
2. Знання і розуміння основних форм і видів туризму, їх поділ.
3. Знання, розуміння і вміння використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів.

Тема 1. Історія розвитку туристських самодіяльних організацій в Україні

План:

1. Передумови виникнення перших туристських організацій.
2. Історичні етапи розвитку самодіяльного туризму.
3. Організація самодіяльного туризму на сучасному етапі.

Подорожувати люди почали дуже давно, тому практично неможливо встановити, на якому етапі еволюційного розвитку людини з'явився перший мандрівник. Усі великі і малі географічні відкриття на нашій планеті зроблені мандрівниками, а на Русі їх називали землепрохідцями.

Туризм у сучасному його розумінні виник у кінці XIX – на початку XX століття та одержав масове поширення в 2-й половині XX століття, охопивши країни і континенти.

У 1877 році в Тифлісі при Кавказькому товаристві природознавства було створено перший альпіністський клуб на території Російської імперії.

Клуб почав широку пропаганду подорожей у гірській місцевості й сходжень на вершини. Члени клубу читали лекції, виступали в студентських аудиторіях, навіть випустили двотомну друковану працю. Однак через нечисленність складу і відсутність коштів для організації подорожей клуб уже в 1879 році припинив своє існування.

У Петербурзі в 1885 році було створено Товариство велосипедистів-туристів із філіями в Києві, Харкові, Москві, Ростові, Ризі. У тому ж році на його базі утворилося Російське товариство туристів (РТТ), яке організовувало поїздки й подорожі Північню Росії, Середньою Азією, Кримом та Кавказом.

У 1890 році в Одесі відкрився Кримський гірський клуб з філіями в Ялті та Севастополі, а в 1891 році було створено Російське гірське товариство (РГТ), найбільш активними членами якого були академік В.І. Вернадський, письменник В.О. Гіляровський, відомі мандрівники П.П. Семенов-Тяньшанський і І.В. Мушкетів.

У ці ж роки утворилися різні товариства: товариство фізичного виховання – у Петербурзі, товариство аматорів природи – у Харкові й Тулі, товариство «Приморський екскурсант» – у Хабаровську, товариство натуралістів.

У 1919 році при Наркомпросі було створено бюро шкільних екскурсій, а з 1929 року почало свою роботу Товариство пролетарського туризму (ТПТ) РРФСР, через рік (у 1930 році) воно було перетворено в Товариство пролетарського туризму й екскурсій (ТПТЕ) і складено його статут.

Рішенням Раднаркому в 1936 році туризм увійшов у систему добровільних спортивних товариств (ДСТ), а при ВЦРПС було створено туристсько-екскурсійне керування (ТЕК).

У цьому ж році ЦВК СРСР прийняв постанову “Про розвиток туризму й екскурсій у країні”. З’явилася нова форма роботи в самостійному туризмі – туристські клуби. У 1938 році Всесоюзний комітет зі справ фізичної культури та спорту розглянув питання, пов’язані з розвитком спортивного туризму, в результаті чого при спорткомітетах і ДСТ у республіках і областях було створено секції туризму, проведена класифікація спортивних туристських подорожей. Почала працювати Всесоюзна секція туризму, а в 1939 році затверджений значок “Турист СРСР”.

З метою залучення досвідчених спортсменів-туристів до громадської підготовчої діяльності та організаторської роботи в 1940 році були введені інструкторські звання.

У 1949 році встановлена класифікація спортивного туризму та введені в Єдину спортивну класифікацію спортивні розряди і звання “Майстер спорту СРСР” із туризму.

У 1962 році спортивний туризм був повністю переданий у ведення Радам профспілок.

Головним органом керування і розвитку туризму стала утворена при ВЦРПС Центральна рада з туризму, на місцях – відповідні ради. При радах почали працювати секції за видами туризму й комісії з розділів роботи.

У 1972 році в системі Центральної ради з туризму й екскурсій (ЦРТЕ) створюється контрольно-рятувальна служба (КРС) і загони (КРЗ), які розташовувалися практично в усіх туристських районах зі складним рельєфом і метеорологічними умовами.

Служба була покликана проводити профілактичну роботу з попередження нещасних випадків, здійснювати контроль за проходженням маршрутів як плановими (на турбазах), так і спортивними туристськими групами, а також здійснювати, якщо буде

потреба, кваліфіковану допомогу, організовувати пошуково-рятувальні роботи.

У 1976 році Секретаріат ВЦРПС прийняв постанову про створення єдиного суспільного туристського органу – федерації туризму. З 1985 року федерація стала називатися Всесоюзнаю, а федерації на місцях – республіканськими, крайовими, обласними. Ради федерацій і їхні президії обиралися туристами.

У зв'язку з реорганізацією туристських органів у листопаді 1990 року Постановою Колегії ЦРТЕ запропоновано провести установчі конференції та створити туристсько-спортивні спілки. У грудні 1990 року було створено туристсько-спортивну спілку СРСР. Усі туристсько-спортивні спілки, у тому числі й на місцях, одержали юридичний статус.

У червні 1992 року було утворено Міжнародну туристсько-спортивну спілку (МТСС), ініціатором створення якого стали туристсько-спортивні організації Росії, України, Білорусі, Казахстану, Вірменії, Литви.

У грудні 1992 року на II Конгресі МТСС була прийнята Міжнародна Хартія спортивного туризму. У статті I Хартії говориться, що "...спортивний туризм як всеосяжна форма оздоровчого, пізнавального туризму й подорожей – один з найбільш ефективних напрямків сучасного розвитку світового туризму".

Початок XXI сторіччя ознаменувався в туризмі тим, що в 2002 році Українській федерації спортивного туризму було присвоєно статус "Національної", а в грудні цього ж року в Москві за участю представників спортивного туризму Росії, України, Білорусі, Вірменії, Киргизстану та Литви була створена Міжнародна федерація туризму та прийнятий її Устав.

Таким чином, етапи розвитку вітчизняного туризму можна представити в такий спосіб:

- 1 етап (1890–1917) – зародження вітчизняного туристського руху;
- 2 етап (1917–1936) – становлення туристсько-екскурсійної справи;
- 3 етап (1936–1969) – впровадження нових організаційних форм керування масовим туризмом;
- 4 етап (1969–1985) – удосконалення структури керування

туристсько-екскурсійною системою;

5 етап (1985–1991) – період інтенсивного розвитку туризму;

6 етап (1991–1995) – деструктуризація системи соціального туризму;

7 етап (з 1995 року до сьогодні) – перехідний період у створенні національної туристської індустрії.

Спортивний туризм є складовою частиною активного туризму, має спортивні нормативи, закріплені в Єдиній спортивній класифікації України (ЕСКУ), які змінюються кожні чотири роки (за олімпійським циклом).

22 вересня 2000 р. в м. Вінниця під час проведення останньої Олімпіади України зі спортивному туристському багатоборству на спільному засіданні Головної суддівської колегії з представниками команд за участі партії «Собор» була створена нова Федерація спортивного туризму України (ФСТУ). У цьому разі був використаний принцип – усі способи хороші для досягнення поставленої мети. У 2000 р., згідно зі статистичною звітністю наданої Державним комітетом молодіжної політики, спорту та туризму України, спортивним туризмом у країні займалося 13 430 осіб.

Питання до самопідготовки:

1. Що Вам відомо про перші клубні утворення в Європі?
2. Визначите види туристських самодіяльних організацій.
3. Назвіть найвідоміші громадські організації туристсько-краєзнавчої спрямованості, що діяли на території Західної України в другій половині XIX і в першій половині XX ст.
4. Коли й де був створений перший клуб радянських туристів?
5. Назвіть сім добровільних спортивних товариств, створених в СРСР.
6. Що є першоосновою спортивного туризму в КФК?
7. Коли була прийнята «Міжнародна хартія спортивного туризму»?
8. Яку назву мала перша міжнародна спортивна федерація та коли вона була створена?
9. Розкажіть про історію створення Міжнародної федерації спортивного туризму.

Тема 2. Нормативно-правові основи діяльності туристських самодіяльних організацій в Україні

План:

1. Огляд міжнародних нормативно-правових й програмних документів з туризму.
2. Характеристика нормативно-правових й програмних документів загальнодержавного рівня.

Будь-яка діяльність в Україні, що пов'язана з розвитком туризму, спирається як на міжнародні, так і національні нормативно-правові акти цього соціально-економічного феномену ХХ ст. Це стосується, як туристсько-екскурсійних підприємств усіх форм власності, так і туристських самодіяльних організацій.

Туристсько-правова система базується на таких документах:

1. Загальна декларація прав людини (прийнята Генеральною Асамблеєю ООН на III сесії в Парижі 10.12.1948.).

2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16.12.1966., чинний в Україні з 3.01.1976.).

3. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16.12.1966. чинний в Україні з 23.03.1976.).

4. Конвенція про захист прав людини і основних свобод (прийнята Радою Європи в Римі 4.11.1950., в Україні ратифіковано 17.07.1997.).

5. Факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16.12.1966., чинний в Україні з 25.10.1991.);

а також документи ООН ЮНЕСКО та Всесвітньої туристської організації (далі – ЮНВТО).

ЮНВТО, як і її члени, також керуються у своїй роботі такими правовими аналогами у сфері туризму:

1. Загальна резолюція конференції ООН з міжнародного туризму та подорожей (Рим, Італія, 21.08–5.09. 1963.).

2. Манільська декларація із світового туризму, прийнята Всесвітньою конференцією з туризму (Маніла, Філіппіни, 27.09–10.10.1980.).

3. Документ Акапулько, прийнятий Всесвітньою нарадою з

туризму (Акапулько, Мексика, 21–27.08.1982.).

4. Хартія туризму та Кодекс туриста, схвалені резолюцією VI сесії Генеральної Асамблеї ВТО (Софія, Болгарія, 22.09.1985.).

5. Гаагська декларація з туризму, прийнята Міжпарламентською конференцією з туризму (Гаага, Нідерланди, 10–14.04.1989.).

6. Декларація з туризму, прийнята Всесвітньою конференцією міністрів з туризму (Осака, Японія, 4.11.1994.).

7. Заява про діяльність ВТО у сфері запобігання організованому секстуризму, прийнятою Виконавчою радою ВТО (Мадрид, Іспанія, 1995 р.).

8. Монреальська декларація, прийнята Генеральною асамблеєю Міжнародного бюро соціального туризму (Монреаль, Канада, 12.10.1996.).

9. Манільська декларація по соціальній дії туризму, прийнята Всесвітньою нарадою керівників сфери туризму (Маніла, Філіппіни, 22.05.1997.);

10. Глобальний кодекс етики туризму, прийнятий XIII ГА ВТО (Сантьяго, Чилі, 1.10.1999.).

11. Національна нормативно-правова основа формування туристської самодіяльної організації спирається, передусім, на такі документи:

1. Конституція України : від 28.06.1996. – у редакції 02.06.2016. (№ 1401–VIII).

2. Про туризм. Закон України : від 15.09.1995. (№ 324/95–ВР) – у редакції 02.10.2018 (2581–VIII).

3. Про громадські об'єднання. Закон України : від 22.03.2012. (№ 4572–VI) у редакції 15.05.2018. (№ 2415–VIII).

4. Про фізичну культуру і спорт. Закон України : від 24.12.1993. (№ 3808–XII) – у редакції 28.02.2018. (2307–VIII).

5. Господарський кодекс України від 16.01.2003. (№ 436–IV) – у редакції 02.10.2018. (2581– VIII).

6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. (№ 435–IV) – у редакції 21.11.2018. (№ 2628–VIII).

7. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012. (№ 5403–VI) – у редакції 02.10.2018. (№ 2581–VIII).

8. Про ліцензування видів господарської діяльності. Закон України від 02.03.2015. (№ 222–VIII) – у редакції 21.06.2018 (№ 2473–VIII).

9. Про рекламу. Закон України від 3.07.1996. (№ 270/96–ВР) – у редакції 03.07.2018. (№ 2484–VIII).

10. Про музеї та музейну справу. Закон України від 29.05.1995. (№ 249/95–ВР) – у редакції 02.10.2018. (№ 2581–VIII).

11. Про захист прав споживачів. Закон України від 12.05.1991. (№ 1023–XII) – у редакції 23.11.2018 (2628– VIII).

Крім того, туристські самодіяльні організації у своїй діяльності також керуються підзаконодавчими актами міністерств і відомств, зокрема:

1. Положення про Єдину спортивну класифікацію України з неолімпійських видів спорту, затверджено Наказом Міністерства молоді і спорту України від 11.10.2013. (№ 582), зареєстровано в Мінюсті України 4.11.2013. (№ 1861/24393).

2. Класифікаційні норми і вимоги ЄСКУ з неолімпійських видів спорту, затверджено Наказом Міністерства молоді і спорту від 24.04.2014. (№ 1305), зареєстровано в Мінюсті України 14.05.2014. (№ 497/25274) із змінами і доповненнями від 15.08.2014. (№ 2674).

3. Про затвердження порядку надання кваліфікаційних категорій спортивним суддям, затверджено Наказом Міністерства молоді і спорту від 16.07.2013. (№ 31).

4. Інструкція з організації і проведення туристських спортивних походів з учнівською і студентською молоддю, затверджено Наказом Міністерства молоді і спорту від 2.10.2014. (№ 1124), зареєстровано в Мінюсті України 27.10.2014. (№ 1340/26117).

5. ГОСТ 30335-95 Міждержавний стандарт «Послуги населенню».

6. ГОСТ 28681.1-95 Міждержавний стандарт «Туристсько-екскурсійне обслуговування. Проектування туристських послуг».

7. ГОСТ 28681.2-95 Міждержавний стандарт «Туристсько-екскурсійне обслуговування. Туристські послуги. Загальні вимоги».

8. ГОСТ 28681.3-95 Міждержавний стандарт «Туристсько-екскурсійне обслуговування. Вимоги з гарантування безпеки туристів і екскурсантів».

Туристські самодіяльні організації, діяльність яких спрямована на розвиток спортивного та спортивно-оздоровчого туризму у своїй діяльності керуються такими документами:

1. Статут Національної Федерації спортивного туризму України.

2. «Правила змагань із спортивного туризму» 04.04.2008.

3. «Положення про туристські маршрутно-кваліфікаційні комісії Федерації спортивного туризму України – колегії суддів змагань туристських спортивних походів» (08.12.2001. зі змінами 22.12.2002.).

4. «Положення про систему підготовки кадрів спортивного туризму» (16.04.2011., п. 12).

5. «Положення про комісію з підготовки кадрів спортивного туризму» (січень 2011., п. 7).

6. «Положення про суддів зі спортивного туризму ФСТУ» (14.06.2007. зі змінами та доповненнями від 26.11.2011. та 19.05.2018.).

7. «Положення про комісії з видів туризму ФСТУ (07.02.2015.).

8. Вимоги до звіту про спортивний туристський похід. Ураховуючи той факт, що ФСТУ була одним із засновників і є повноважним членом Міжнародної Федерації спортивного туризму (далі – МФСТ) і беручи до уваги статтю 5 Міжнародної Хартії спортивного туризму, у якій говориться про прагнення до застосування єдиного підходу та міжнародних принципів щодо оцінки спортивної, суддівської, інструкторської, тренерської та інших видів кваліфікації туристів, ФСТУ та інші самодіяльні туристські організації спортивного толку повинні у своїй діяльності керуватися такими єдиними документами: Перелік класифікації туристських спортивних маршрутів, затверджений постановою президії ВФТ від 23.04.1988., зі змінами, затвердженими ВФТ 25.02.1989. і 16.03.1991. Перелік класифікованих перевалів високогірних районів, затверджений ВФТ 25.06.1988., зі змінами, затвердженими ВФТ 18.01.1992. Перелік класифікованих печер, затверджений ВФТ від 25.06.1988.

Міжнародний туристсько-спортивний союз рішенням Виконкому № 10 від 2.03.1994. рекомендував членам МТСС для розробки своїх національних маршрутних документів використовувати головні положення Єдиної форми маршрутної документації, затвердженої наказом ЦРТЕ від 20.07.1987.

Питання до самопідготовки:

1. Якими основними міжнародними документами у сфері туризму керуються у своїй роботі члени ЮНВТО?

2. Перерахуйте основоположні національні нормативні акти, які пов'язані з розвитком спортивно-оздоровчого туризму.

3. Якими основними документами ФСТУ керуються туристські самодіяльні організації у своїй роботі?

4. У якому році був ухвалений Закон України «Про громадські об'єднання»

Тема 3. Види туристських самодіяльних організацій.

План:

1. Визначення поняття туристської самодіяльної організації.
2. Туристські союзи, федерації. Цілі, основні завдання та напрями роботи.
3. Туристські клуби, станції. Цілі, основні завдання та напрями роботи.

Туристські самодіяльні організації – складник сучасного самодіяльного спортивного туризму. Це най активніша та динамічніша туристська діяльність, що базується на громадських засадах.

Туристські самодіяльні організації – це добровільні громадські об'єднання туристів, які реалізують свої права на відпочинок і свободу пересування, що гарантуються Загальною декларацією прав людини, через здійснення походів і подорожей на підставі загальних інтересів. Ці об'єднання можуть матеріалізуватися у вигляді секцій туризму колективу фізичної культури (далі – КФК) або спортивного клубу (далі – СК), а при вищій організації – у вигляді клубів туристів, федерацій спортивного туризму, туристсько-спортивного союзу або асоціації якого-небудь з видів спортивного туризму. При цьому їхня діяльність, переважно, спрямована на організацію та сприяння розвитку спортивного та спортивно-оздоровчого туризму через походи, подорожі; змагання з техніки туризму; підготовку громадських туристських кадрів; навчання населення у сфері туризму через масові заходи (зльоти, туріади, виставки тощо) і пресу; захист прав й інтересів туристів, згідно з міжнародними нормативно-правовими актами; формування громадської думки про діяльність туристської самодіяльної організації з метою оздоровлення та підвищення культурно-пізнавального рівня людей, а також для вирішення інших актуальних питань.

У сучасному українському туристському спортивному русі присутні такі форми організації як секція, клуб, федерація, асоціація, союз.

У системі організації і управління розвитком самодіяльного туризму важливу роль виконують федерації туризму, що об'єднують в своєму складі широкий суспільний туристський актив міських

(районних) туристських клубів, представників рад добровільних спортивних суспільств інших організацій і відомств, підприємств, установ і учбових закладів. Федерації здійснюють координацію їх діяльності по самодіяльний туризм, керують роботою підпорядкованих федерацій, надають активну практичну допомогу радам з туризму і екскурсій і рад добровільних спортивних суспільств в розвитку самодіяльного туризму і забезпеченні безпеки туристський-екскурсійних заходів.

Відповідно до статті 34 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» (24.12.1993. № 3809-XII із змінами від 19.05.2015. № 453-VIII) «спортивна федерація (асоціація, союз, об'єднання тощо) – громадська організація фізкультурно-спортивної спрямованості, яка створюється для розвитку відповідного виду спорту та керується у своїй діяльності Конституцією України, законами, іншими нормативно-правовими актами України і своїм статутом. Порядок, особливості створення та діяльність спортивної федерації визначається відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання» (22.03.2012. № 4572-VI зі змінами від 21.05.2015. № 475-VIII).

Незалежно від того, які в спортивному туризмі можуть існувати форми громадських організацій, відповідальних за розвиток цього виду спорту (федерація, туристсько-спортивний союз, асоціація), процес їх створення та отримання юридичного статусу для усіх, – однаковий.

Вищою формою організації туристської роботи на підприємстві, в установі, учбовому закладі є туристський клуб, який може бути утворений на базі туристської секції за умови залучення в регулярні заняття самодіяльним туризмом не меншого 300 чоловік; систематичного проведення походів вихідного дня і багатоденних подорожей; проведення зльотів і змагань за видами самодіяльного туризму; щорічної підготовки спортсменів-розрядників з туризму; наявність кваліфікованого туристського активу для проведення походів і подорожей; пункту видачі туристського спорядження; бібліотеки туристської літератури.

Клуб туристів створюється на підставі сумісного рішення обласної (краєвого, республіканського за відсутності обласного ділення) ради добровільного спортивного суспільства і відповідної ради з туризму і екскурсій.

Керує діяльністю клубу туристів правління, що обирається

відкритим голосуванням на загальних зборах (конференції) туристів. З складу правління обирається голова, один-два заступника голови, секретар, керівники комісій клубу (маршрутно-класифікаційній, по туристським зльотам і змаганням, по пропаганді і агітації, і ін.). При клубі також створюється контрольно-рятувальний загін.

У своїй діяльності клуб керується "Типовим положенням", затвердженим органами управління.

Згідно цьому положенню в зміст роботи клубу туристів входить:

- спільно з профспілковими, фізкультурними організаціями проведення роботи по широкому залученню трудящих і молоді, що вчиться, в систематичні заняття всіма видами туризму;

- спільно з фізкультурними організаціями, палацами культури і клубами, літературними об'єднаннями і редакціями багатотиражних газет, організація пропаганди самодіяльного, планового туризму і екскурсій, проведення конкурсів на кращий любительський фільм, фотознімок, туристську пісню, розповідь, а також туристських вечорів, усних журналів, кінолекторію, лекцій і інших заходів;

- здійснення планування і обліку роботи клубу з розвитку самодіяльного туризму;

- організація учбово-тренувальної роботи з туристами, здача розрядних вимог;

- організація і проведення зльотів і змагань за видам туризму, походів рідним краєм, багатоденних подорожей і екскурсій;

- надання допомоги організаціям і працівникам підприємств в проведенні походів і екскурсій;

- підготовка і перепідготовка туристських суспільних кадрів;

- видача дозволів на організацію і проведення туристських походів і подорожей в межах прав, визначених маршрутно-кваліфікаційною комісією;

- здійснення роботи з попередження випадків аварійності і травматизму в походах і подорожах і роз'ясненню "Правил організації і проведення самодіяльних туристських походів і подорожей";

- проведення роз'яснювальної роботи і залучення туристів до активної участі в охороні природи, пам'яток історії і культури, організація суспільно корисної роботи туристів на маршрутах;

- активна участь в роботі оздоровчого туристський-спортивного табору і зони відпочинку підприємства, установи, учбової заклади;

- участь в змаганнях за видами туризму, туристських зльотах,

конкурсах, учбових семінарах і інших заходах, що проводяться організаціями.

Обласні, районні, міські станції юних туристів підпорядковуються Міністерству освіти і працюють в тісному контакті зі школами та іншими позашкільними установами (музеями, бібліотеками, комітетами з фізичної культури і спорту, товариствами з охорони природи та ін.) У завдання станцій юних туристів входять також визначення напрямку роботи відділів туризму і краєзнавства Палаців і Будинків дитячої творчості; складання рекомендацій по туристсько-краєзнавчій та екскурсійній роботі для шкіл, дитячих гуртків при домоуправліннях і будинках культури. Станції юних туристів розробляють, крім того, маршрути походів і подорожей для школярів, інструктивно-методичні матеріали для дослідницької роботи, плани занять краєзнавчих гуртків і секцій на основі планів, затверджених Міністерством освіти. Вони готують тематику і плани навчальних і позаурочних екскурсій, довідники, путівники, посібники з видами туризму; узагальнюють і поширюють досвід роботи шкільних музеїв; на навчальних курсах з числа працівників шкіл готують інструкторів громадських діячів, включаючи тренерів з орієнтування на місцевості; займаються питаннями підвищення кваліфікації керівників гуртків, секцій, клубів, туристських баз і таборів.

Станції юних туристів пропагують туризм і краєзнавство серед працівників шкіл, батьків, беруть участь в організації та проведенні масових заходів (олімпіад, конференцій, зльотів, оглядів, виставок, змагань, конкурсів). На своїх базах вони приймають групи учнів, організовують і проводять для них безкоштовні екскурсії.

Працівники станцій юних туристів залучаються органами народної освіти до інспектування шкіл (перевірка стану краєзнавчої роботи), займаються підготовкою молодших інструкторів туризму, юних суддів, екскурсководів за видами туризму, юних альпіністів, геологів, гідрологів та ін. Станції юних туристів включають методичний відділ з методичним кабінетом і бібліотекою, фонотеку, кінолабораторії, виставку, відділ організаційно-масової роботи з лектором та відділ екскурсій з базами, таборами, прокатними пунктами туристського спорядження, з бюро подорожей та екскурсій для школярів.

+Педагогічні ради місцевих станцій займаються удосконаленням

форм і методів туристської, краєзнавчої та екскурсійної роботи. На громадських засадах на станціях працюють методичні ради з працівників станції, будинків піонерів, вчителів шкіл, керівників клубів, музеїв та ін.. Вони очолюють місцеві маршрутно-кваліфікаційні та суддівські комісії, комісії по шкільних музеях та ін.

Питання до самопідготовки:

1. Як називається найвищий орган клубу туристів?
2. Який зміст роботи клубу згідно Типового положення?
3. Дайте визначення поняття «Спортивна федерація (асоціація, союз, об'єднання тощо)».
4. Визначте головні завдання діяльності клубу туристів.

Тема 4. Структура та діяльність туристських союзів, федерацій.

План:

1. Порядок створення федерацій та їх структура. Зв'язок федерацій та Держкомітету з фізичної культури спорту та туризму.
2. Положення та зміст роботи комісій з видів туризму та напрями роботи.
3. Положення про маршрутно-кваліфікаційну комісію, її роль у підготовці туристських кадрів, порядок створення, повноваження.

Діяльність будь-якої туристської самодіяльної організації, яка має спортивну спрямованість, завжди передбачає організацію та проведення спортивних походів, подорожей, експедицій, змагань з техніки туризму, чемпіонати зі спортивного туризму, туристські зльоти, туріади. Крім того, передбачається підготовка та перепідготовка громадських туристських кадрів і туристського активу, участь у конкурсах, оглядах та фестивалях, які за своїм змістом пропагують заняття спортивно-оздоровчим туризмом. Уся ця робота планується, здійснюється і координується комісіями з видів спортивного туризму (скорочено видові комісії) і комісіями з розділів роботи (скорочено міжвидові комісії).

Видових комісій зазвичай буває дев'ять: пішохідна, лижна, гірська, водна, велосипедна, автомобільна, мотоциклетна (частіше шоста й сьома комісії об'єднують в одну – автомото), спелеологічна та наймолодша, зважаючи на історію вітчизняного туризму, – вітрильна. Кількість видових комісій у туристській самодіяльній організації

залежить від популярності конкретного виду туризму у регіоні, області, місті, районі, селищі міського типу, на підприємствах, в установах, організаціях, навчальних закладах.

Однією з головних комісій у спортивному туризмі є маршрутно-кваліфікаційна комісія (далі – МКК) – колегія суддів змагань туристських спортивних походів. Комісія створюється з найдосвідченіших туристів, які мають досвід керівництва походами на одну категорію складності вище за ту, яку має право розглядати МКК за цим видом туризму. Метою діяльності МКК є сприяння розвитку спортивного туризму, залучення широких мас населення до активної участі у туристських спортивних походах, безпеці їх проведення, а також створення організаційних умов для надання туристам-спортсменам розрядів і звань зі спортивного туризму за походи, які здійснені відповідно до вимог Єдиної спортивної класифікації України. У своїй роботі МКК керується чинними законодавчими і нормативно-правовими актами, Єдиною спортивною класифікацією України з неолімпійських видів спорту, Правилами змагань зі спортивного туризму, іншими нормативними документами центрального уповноваженого органу виконавчої влади з питань фізичної культури та спорту, документами Національної федерації спортивного туризму України.

Зміст роботи МКК полягає в такому:

1. Проведення консультації з питань вибору маршрутів, організації, підготовки та проведення походів.
2. Розгляд заявочних документів туристських груп на походи, прийняття рішень щодо підготовленості груп до запланованих походів.
3. Проведення профілактичної роботи з метою попередження нещасних випадків у походах.
4. Контроль за проходженням групами маршрутів у встановлені терміни;
5. Розгляд звітних документів груп про здійснені походи й визначення кінцевої категорії складності цих походів.
6. Прийняття рішень за відповідними матеріалами щодо присвоєння розрядів та звань зі спортивного туризму у частині туристських спортивних походів, Правил змагань зі спортивного туризму.
7. Розгляд питань про склад та повноваження МКК більш

низького рівня.

8. Розгляд випадків порушення Правил проведення змагань туристських спортивних походів.

9. Контроль за роботою МКК більш низького рівня, узагальнення та розповсюдження досвіду їхньої роботи.

10. Здійснення заходів щодо підвищення кваліфікації членів та консультантів МКК шляхом організації та проведення нарад, семінарів, зборів, залучення їх до участі в експедиціях, туристських спортивних походах, туріадах тощо.

11. Організація збору та обробки інформації щодо потоків туристів у різні райони країни та за її межами.

12. Проведення роботи щодо класифікації маршрутів туристських спортивних походів, планування та проведення туристських експедицій із метою розробки маршрутів та освоєння нових туристських районів.

13. Сприяння формуванню високопрофесійної колегії суддів змагань туристських спортивних походів.

14. Здійснення суддівства змагань туристських спортивних походів.

15. Підготовка та подання до Федерації проектів пропозицій щодо правил проведення змагань туристських спортивних походів, Єдиної спортивної класифікації, документації, що регламентує діяльність МКК тощо.

16. Організація, у разі необхідності, виїзного громадського контрольно-рятувального загону у місцях масового зосередження туристських груп, а також збори, семінари, експедиції, виїзні МКК з відповідними повноваженнями тощо.

17. Розробка у тісному зв'язку з комісіями Федерації спортивного туризму проектів положень про чемпіонати з туристських спортивних походів, рекомендацій щодо поліпшення організації, підготовки та проведення походів, а також змагань туристських спортивних походів.

18. Організація вивчення практики застосування Правил проведення змагань туристських спортивних походів, обмін досвідом роботи суддівських колегій та провідних суддів.

19. Розгляд матеріалів щодо присвоєння суддівських категорій суддям.

20. Розгляд матеріалів щодо зняття категорії суддям змагань

туристських спортивних походів, які не виконують своїх обов'язків або за скоєні ними провини.

21. Подання пропозицій до керівних органів відповідних федерацій щодо заохочення та нагородження членів МКК.

22. Щорічно у січні поточного року подання до вищої МКК письмового звіту про виконану роботу за попередній рік.

На відміну від усіх комісії Федерації спортивного туризму тільки одна – МКК має свій штамп, який, ставиться під час розгляду туристської документації, що стосується туристських спортивних походів. Кожна туристська МКК у своєму штампі має тринадцятирозрядний код, за яким можна ідентифікувати та який вказує на її повноваження, що є одним з показників рівня розвитку спортивного туризму в регіоні.

Питання до самопідготовки:

1. Перерахуйте головні напрями діяльності МКК.
2. З якою метою створюються видові комісії?
3. Які напрями діяльності здійснює комісія з підготовки та атестації громадських туристських кадрів?
4. Які головні види діяльності здійснює туристська самодіяльна організація?
5. У чому полягають відмінності між видовими та міжвидовими комісіями туристських самодіяльних організацій?

Тема 5. Структура та діяльність туристських клубів.

План:

1. Роль та значення туристського клубу як організаційного, навчально-методичного та консультаційного центру туристської роботи.
2. Основні напрями роботи туристських клубів.
3. Планування роботи.
4. Фінансування клубу та кошторис.
5. Задачі територіальних туристських клубів.
6. Організація роботи, структура.

Туристські організації можуть бути трьох видів: державні, комерційні та громадські.

Державні органи управління займаються переважно

нормативно-правовою, організаційно-управлінською і контрольно-обліковою діяльністю.

У комерційних туристських організацій основний вид діяльності - це створення туристського продукту та/або його реалізація, з метою отримання прибутку.

Громадські туристські організації, у цьому разі: федерація туризму, туристсько-спортивний союз, асоціація, клуб туристів, секція туризму основним видом своєї діяльності передбачають підготовку та проведення туристських походів, експедицій, подорожей за різними видами туризму.

Для здійснення цієї діяльності створюються комісії з різних видів туризму та розділів роботи. Ці самі комісії безпосередньо опікуються підготовкою громадських туристських кадрів, підвищенням їхньої кваліфікації та атестацією спортивних туристів.

Наступним видом діяльності туристських організацій є підготовка та проведення спортивних змагань з техніки усіх видів спортивного туризму, зльотів та чемпіонатів.

Діяльність туристських самодіяльних організацій, також має бути спрямована на навчально-методичну та консультаційну роботу. У цій роботі важливу роль можуть відіграти навчально-методичний кабінет та бібліотека, які мають бути оснащені комп'ютерною та медіа-проекційною апаратурою.

Гарантування безпеки під час проведення спортивних походів, змагань і зльотів є одним з найважливіших напрямів діяльності туристських організацій, тому ця робота повинна вестися цілорічно за допомогою семінарів, науково-практичних конференцій, виступів у засобах масової інформації (радіо, телебачення, преса), видання науково-методичної літератури.

Кожен міський (районний) туристський клуб повинен планувати роботу і здійснювати постійний контроль за виконанням прийнятих планів.

Добре поставлене планування, облік і звітність дозволяють правильно оцінювати фактичне положення справ, бачити позитивні і негативні сторони в роботі, своєчасно усувати наявні недоліки.

Туристський клуб під керівництвом радого з туризму і екскурсій спільно з Федерацією туризму повинні прогнозувати розвиток самодіяльного туризму в місті або районі.

Планування можна умовно підрозділити на перспективне і поточне.

До перспективного планування відносяться: розробка п'ятирічного плану розвитку самодіяльного туризму в місті або району розробка перспективного календарного плану масових туристських заходів, зльотів, змагань.

До поточного планування відносяться: складання плану основних заходів туристського клубу на рік; розробка календарного плану масових туристських заходів; складання плану підготовки туристських суспільних кадрів на рік; складання планів роботи суспільних комісій клубу на рік; складання плану роботи туристського клубу на квартал; складання кошторису витрат на фінансування масових туристських заходів на рік.

Поточне планування передбачає розробку річних, квартальних і місячних планів роботи туристського клубу.

Річними планами роботи є: план основних заходів міського (районного) туристського клубу; календарний план масових туристських заходів; план підготовки туристських суспільних кадрів; плани роботи суспільних комісій; кошторис витрат по фінансуванню масових туристських заходів щодо самодіяльного туризму.

Окрім річних планів, міські (районні) туристські клуби здійснюють поквартальне або місячне планування своєї діяльності.

Річні плани є свого роду перспективними для квартального або місячного планів роботи.

Тема 6. Порядок створення туристської самодіяльної організації.

План:

1. Структурування туристської організації.
2. Визначення напрямку діяльності, штатного розкладу, функціональних обов'язків.
3. Умови функціонування організації.
4. Розробка статуту туристської організації.
5. Порядок реєстрації туристської організації різних організаційно-правових форм діяльності.

Відповідно до статті 36 Конституції України «Громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації». Для створення туристської самодіяльної

організації, як складника фізичної культури країни, потрібна наявність ініціативної групи однодумців, згуртованих навколо свого лідера.

Для створення секції туризму на підприємстві, в організації, установі та у навчальному закладі необхідно спочатку провести організаційні збори й обрати бюро секції з подальшим затвердженням у раді колективу фізкультури (далі – КФК) або правлінні спортивного клубу (далі – СК) і з подальшим повідомленням профспілкового комітету підприємства, установи, організації²⁶. Чисельний склад бюро залежить від кількості членів секції та об'єму запланованої роботи: організаційно-масової, маршрутно-кваліфікаційної, навчальної, спортивної, господарської.

Вищою формою організації самодіяльного спортивного туризму на підприємстві, в установі, організації, навчальному закладі є клуб туристів.

Він створюється як на базі існуючої секції туризму, так і за її відсутності.

Клуби туристів можуть здійснювати свою діяльність, як зі статусом юридичної особи, так і без такого статусу. Останнє властиво для клубам туристів ВНЗ, оскільки вони зазвичай створюються при спорткафедрах або факультетах, або СК, або Центрах фізичного виховання та спорту. У будь-якому разі бажано повідомити облраду фізкультурно-спортивного товариства (далі – ФСТ), до якого вони належать і туристсько-спортивний союз або федерацію спортивного туризму або обласний туристський клуб (які можуть бути правонаступниками облради з туризму та екскурсій або ТЕВО) – у кожному окремому випадку з урахуванням специфіки розвитку туризму в області або в місті. Клуби туристів видові або загальновидові (універсальні) районного, міського або обласного рангу після свого створення та реєстрації повинні про це проінформувати міські й обласні органи влади, які відповідають за розвиток фізичної культури та спорту.

Крім того, не виключено, що клуб туристів може укласти з ними договір про співпрацю.

Нині на території України діє закон «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012. (№ 4572-VI), який виключає закон «Про об'єднання громадян» від 16.06.1992. (№ 2460-XII), що призвело до нової перереєстрації статутів усіх громадських об'єднань.

Головними завданнями клубу туристів є такі:

- залучення трудящих і членів їх сімей до заняття усіма видами та формами туризму;
- активне сприяння розвитку туристсько-краєзнавчої роботи;
- проведення широкої пропаганди туризму та екскурсій;
- проведення роботи, спрямованої на моральне, військово-патріотичне і фізичне виховання туристів;
- проведення роз'яснювальної роботи про дбайливе ставлення до природи, а також із дотримання туристами правил безпеки під час проведення походів і подорожей.

Клуб туристів підприємства, установи, навчального закладу проводить роботу спільно з профспілковими, фізкультурними та іншими громадськими організаціями.

Найвищим органом клубу туристів підприємства, установи, організації, навчального закладу є збори (конференція) туристів. Для участі в них на зборах секцій туризму (груп) цехів підприємств, відділів організацій або установ, факультетів навчальних закладів відкритим голосуванням обираються делегати. Збори (конференція) обирають відкритим голосуванням правління клубу туристів строком на два роки. Чисельний склад правління встановлює збори (конференція). Правління клубу відкритим голосуванням обирає зі свого складу голову, одного-двох заступників і секретаря.

Для створення туристської самодіяльної організації необхідно створити організаційний комітет, який би на своїх перших зборах склав і затвердив план заходів щодо підготовки та проведення установчих зборів (конференції, з'їзду), які зазвичай проводяться для міських організацій через місяць після затвердження плану, для обласних – через 1,5 місяці, для загальнодержавних – через 2 місяці. План складається з п'яти колонок: першої – порядковий номер, другої – захід, третьої – дата виконання, четверта – відповідальний виконавець, п'ята, – примітка. Перелік питань, які необхідно включити до цього плану наступний:

- складання сценарію проведення заходу, у якому передбачається обрання робочої президії, секретаріату, мандатної, рахункової та редакційної комісії, пропозицій за регламентом;
- складання доповіді основного доповідача;
- визначення критеріїв з представництва від секцій і клубів туристів КФК і СК, а також державних і громадських організацій (можливо й від зацікавлених комерційних структур);

- забезпечення документацією (запрошення, програма, мандати, проект рішення зборів);

Проект статуту зазвичай складається ініціативною групою та зачитується на установчих зборах (конференції, з'їзді), але краще, коли проект статуту буде роздрукований заздалегідь і розданий учасникам до початку заходу. Зазвичай статут туристської самодіяльної організації (далі – ТСО) складається з таких розділів:

1. Загальні положення.
2. Мета, завдання та форма діяльності.
3. Членство в ТСО.
4. Права та обов'язки членів ТСО.
5. Структура та статутні органи ТСО.
6. Керівні органи ТСО.
7. Контрольні й консультативно-дорадчі органи ТСО.
8. Правовий статус, майно і засіб ТСО.
9. Припинення діяльності ТСО або її організацій.
10. Порядок внесення змін і доповнень до статуту ТСО.

Установчий договір підписується зацікавленими сторонами після створення туристської самодіяльної організації.

Для легалізації туристської самодіяльної організації необхідно подати документи в юридичний відділ (установа, управління) територіального державного органу управління. Найперше необхідно подати протокол установчих зборів (конференції, з'їзду), у якому має бути відображена наступна інформація:

- дата та місце проведення установчих зборів (конференції, з'їзду);
- особи, які брали участь в установчих зборах (конференції, з'їзду);
- рішення про створення громадського об'єднання з визначенням намірів (цілей) його діяльності;
- рішення про визначення найменування, а за його наявності – скорочене найменування туристської самодіяльної організації;
- рішення про затвердження статуту туристської самодіяльної організації;
- рішення про створення органів управління туристської самодіяльної організації, обрання керівника, згідно з затвердженим статутом;
- рішення про визначення особи (осіб), що має право

представляти туристську самодіяльну організацію в правовідносинах з державою та іншими особами та здійснювати дії від імені туристської самодіяльної організації без додаткових повноважень;

- рішення про визначення особи (осіб), що має право представляти туристську самодіяльну організацію для здійснення реєстраційних дій, – для туристської самодіяльної організації, яке має намір здійснювати діяльність зі статусом юридичної особи.

Протокол установчих зборів (конференції, з'їзду) підписується головою та секретарем зборів.

Туристська самодіяльна організація реєструється або повідомляє про своє створення в порядку, що передбачений Законом України «Про громадські об'єднання» протягом 60 днів з дня проведення установчих зборів (конференції, з'їзду).

Невід'ємною частиною протоколу установчих зборів (конференції, з'їзду) є реєстр осіб, які брали участь в установчих зборах (конференції, з'їзді), у яких обов'язково вказуються відомості:

1. Стосовно фізичних осіб – прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, а для іноземців і осіб без громадянства, також дані національного паспорта або документа, що його замінює. Дані про особу завіряться її особистим підписом.

2. Стосовно юридичних осіб – повне найменування, ідентифікаційний код, юридична адреса, прізвище, ім'я, по батькові особи, яку уповноважено брати участь в установчих зборах (конференції, з'їзді).

46

Найвідповідальнішим етапом легалізації туристської самодіяльної організації, як громадського об'єднання осіб, що займаються та пропагують спортивний і спортивно-оздоровчий туризм, є реєстрація в уповноваженому органі реєстрації.

Реєстрація здійснюється безкоштовно у вказаному органі за місцем знаходження туристської самодіяльної організації керівником організації або особою, яка має право її представляти під час здійснення реєстраційних дій. Керівник або уповноважена особа подають заяву за формою, затвердженою Міністерством юстиції України, до якого додаються:

1. Екземпляр протоколу установчих зборів (конференції, з'їзду), оформлених згідно з інформацією, яка була вище викладена.

2. Статут (у двох екземплярах).

3. Дані про керівні органи туристської самодіяльної організації із зазначенням прізвища, ім'я, по батькові, дати народження керівника, членів інших керівних органів, посади в керівних органах, контактного номера телефону та інших засобів зв'язку, а також зазначенням відомості про особу, яка має право представляти громадське об'єднання для здійснення реєстраційних дій, до яких додається письмова згода цієї особи, якщо ця особа була відсутня на установчих зборах (конференції, з'їзді) згідно з передбаченою частиною 6 статі 9 Закону України «Про громадські об'єднання».

4. Заповнена реєстраційна картка на проведення державної реєстрації юридичної особи.

Заяву та вказані вище документи підписує керівник або особа, яка має право представляти туристську самодіяльну організацію для здійснення реєстраційних дій. Достовірність підпису вказаної особи на заяві про реєстрацію громадського об'єднання завіряється нотаріально. Усі документи, які подаються до уповноваженого органу з питань реєстрації, мають бути викладені державною мовою. На підставі поданих документів уповноважений орган із питань реєстрації протягом семи робочих днів з дня їх отримання приймає рішення про реєстрацію або про відмову в реєстрації.

Якщо відмови немає, то приймається рішення у формі наказу про реєстрацію громадського об'єднання, після чого вносять до Реєстру громадських об'єднань відомості про зареєстровану туристську самодіяльну організацію і забезпечує внесення відомостей про зареєстровану туристську самодіяльну організацію як юридичну особу до Єдиного державного реєстру юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців. Надалі, уповноважений орган з питань реєстрації видає керівникові або особі, що має право представляти громадське об'єднання для здійснення реєстраційних дій, виписку з Єдиного державного реєстру юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців.

Питання до самопідготовки:

1. Як називається найвищий орган клубу туристів?
2. З яких розділів складається статут туристської самодіяльної організації?
3. Які документи додаються до заяви туристської самодіяльної організації під час її реєстрації?
4. Які дані вказуються в реєстрі осіб, що беруть участь в

установчих зборах туристської самодіяльної організації?

Тема 7. Спортивний напрям діяльності туристських самодіяльних організацій.

План:

1. Підготовка, організація та проведення туристського походу.
2. Правила організації та проведення змагань різних форм (першості, зльоту та ін.) за різними видами туризму (пішохідний, гірський, водний, велосипедний та ін.), а також різної технічної складності (визначення класу дистанцій).

Технологія похідного процесу складається з трьох етапів: підготовчого, похідного та звітнього.

Організаційний етап підготовчого періоду передбачає визначення мети й головних завдань похідного періоду, комплектування групи, вибір району походу, підготовка маршрутно-документації, складання кошторису, підбір спорядження, харчування, медичної аптечки, ремонтного набору, відпрацювання елементів техніки й тактики проходження технічно складних ділянок маршруту.

Цілі походу можуть бути спортивні, наукові, навчальні, військові, виробничі. Наприклад: спортивна мета це підвищення спортивної майстерності, участь в чемпіонатах. Значущість і актуальність мети визначають необхідну міру ризику та сукупність заходів безпеки. У будь-якому разі потрібно чітко уявляти, заради чого й чим можна ризикувати, постійно пам'ятаючи про те, що уся група повинна живою та неушкодженою без порушень контрольних термінів і Правил змагань зі спортивного туризму повернутися додому. Обов'язковою умовою розробки маршруту є його відповідність мети й головного завдання походу. Завдання в спортивному туризмі можуть бути: першопроходження маршруту; проходження маршруту, пройденого раніше, але з кращим тактичним рішенням; проходження великою кількістю учасників групи, що дає змогу отримати об'ємну уяву про район дослідження, виконання конкретних науково-дослідних робіт на прохання різних організацій і установ. Крім того, під час виконання поставлених цілей і завдань необхідно враховувати не лише природну привабливість і особливості того або іншого географічного району, але й бажання учасників групи виходячи з їхніх інтересів, наявності у них туристського досвіду, реальної фізичної,

технічної, тактичної та вольової підготовки, наявності й тривалості вільного часу (відпустки, канікул), наявності матеріальних засобів і спеціального спорядження. Певною мірою також необхідно враховувати й особисті якості учасників групи: наскільки вони свідомі, дисципліновані, який їхній моральний облік, оскільки від цього залежить єдність дій туристської групи.

Розробка маршруту зазвичай здійснюється в три етапи: вибір району подорожі; прокладення траси маршруту; детальне відпрацювання основної нитки маршруту та її технічних елементів, запасних і аварійних варіантів.

Найважливішим завданням у спортивному туризмі, як і в альпінізмі, є безпека учасників походу, яка великою мірою залежить від тактичної підготовленості як керівника, так і учасників подорожі.

Усі змагання за видами спортивного туризму проводяться з обов'язковим виконанням вимог «Положення про Єдину спортивну класифікацію України» (Затверджено Міністерством молоді та спорту України 11.10.2013., № 582), «Класифікаційних норм і вимог Єдиної спортивної класифікації України з неолімпійських видів спорту» (Затверджено Міністерством молоді та спорту України 24.04.2014., № 1305) і «Правил змагань зі спортивного туризму» (24.04.2008.), що має такий зміст:

1. Загальний стан проведення змагань зі спортивного туризму.
2. Змагання туристських спортивних походів.
3. Змагання за видами спортивного туризму.

Відповідно до цих правил, змагання з видів спортивного туризму можуть проводитися як:

- змагання з обраного виду спортивного туризму;
- змагання на комбінованих дистанціях, що включають змагання з різних видів спортивного туризму.

Вони також можуть бути командними (стартує та проходить дистанцію разом уся команда, зв'язки, екіпажі), особистими (змагаються окремі учасники) та особисто – командними (результат команди складається з суми особистих результатів залікових учасників).

Змагання можуть проводитись як на одній, так і на декількох дистанціях. Правила змагань передбачають такі типи дистанцій:

- коротка дистанція – смуга перешкод, рятувальні роботи, велокрос, тріал тощо;

- довга дистанція – крос-похід, ралі, маршрутні перегони тощо;
- інші види дистанцій, передбачені відповідними видовими розділами даних Правил з урахуванням специфіки видів спортивного туризму або конкретних змагань.

Змагання з видів спортивного туризму, за результатами яких можуть бути присвоєні спортивний розряд «Кандидат у майстри спорту України»

та спортивне звання «Майстер спорту України», проводяться не менше ніж на двох дистанціях різного типу. Перелік цих дистанцій визначається Положенням про змагання.

Усі інші змагання з видів спортивного туризму можуть проводитися як на одній, так і на декількох дистанціях.

При особистих змаганнях та змаганнях зв'язок нормативні вимоги до протяжності дистанцій та розрахункового часу на їх проходження можуть бути зменшені відповідно до рішення ГСК змагань, але не більше ніж у два рази.

Основними характеристиками змагань із видів спортивного туризму є їх ранг, клас та кваліфікаційний ранг окремих дистанцій змагань.

Ранг змагань із видів спортивного туризму визначається відповідно до вимог розділу «Спортивний туризм» Єдиної спортивної класифікації України з неолімпійських видів спорту.

Клас дистанцій змагань з окремих видів спортивного туризму визначається відповідно до вимог цих Правил. Дистанції змагань можуть бути I, II, III, IV, V класів.

Питання до самопідготовки:

1. Перелічити тактичні помилки, яких припускаються туристські групи під час розробки спортивного походу.
2. Перерахуйте класичні види побудови спортивного туристського маршруту.
3. Які головні завдання можуть стояти у процесі планування спортивного походу?
4. Яким вимогам повинне відповідати туристське спорядження?

Тема 8. Організаційно-масовий напрямок діяльності туристських самодіяльних організацій.

План:

1. Організація та проведення масових заходів з туристською направленістю конкурсів, вечорів, фестивалів, ігор, свят.
2. Організація відпочинку та дозвілля в туристському середовищі.

Організаційно-масова діяльність турорганізацій із розвитку самодіяльного спортивного туризму завжди була спрямована на його розповсюдження серед широких мас населення, проте успіх у цій роботі здебільшого в чому залежить від того, наскільки враховані при її виконанні такі принципи:

1. Актуальність. Відповідно до цього принципу кожна справа може бути визнана необхідною, доцільною або неістотною, що й визначає ставлення до неї.

2. Законність. Будь-яка організаційно-масова робота повинна проводитися відповідно до норм українського законодавства, не повинна суперечити нормативним актам.

3. Можливість виконання. Здійснення цього принципу в організаційно-масовій роботі вимагає реалістичного підходу до своїх виконавських можливостей, об'єктивного обліку наявних ресурсів, рівня підготовки кадрів, реальності термінів виконання.

4. Оптимальність. Кваліфікована організаторська діяльність неможлива без творчого підходу до справи, вибору оптимальних варіантів, забезпечення економічності, надійності, високої якості роботи.

5. Конкретність. Організаційно-масова робота з самодіяльного туризму проводить за такими напрямками, як пропаганда, виховання, матеріально-технічне забезпечення, організація туристських секцій, проведення заходів. Усе це вимагає певних кадрових, технічних, фінансових ресурсів тощо. Практична робота з розвитку туризму не може бути ефективною без науково обґрунтованого планування, чіткого визначення завдань, цільових завдань, їхніх об'ємів.

Програма туристських зльотів складається з двох частин: змагальної та конкурсної. Спортивна (із практики Харківських зльотів) складається з комплексної полоси перешкод (пішохідний, гірський, водний, велосипедний, спелеологічний етапи), крос-походу та нічного

орієнтування. Конкурсна програма розбивається на 4-і групи:

1. Конкурси, що характеризують рівень розвитку туризму й різних форм туристської діяльності, а також постановку пропаганди туризму в адміністративній одиниці, на підприємстві.

1.1 На кращу постановку туристської роботи.

1.2 На кращу постановку військово-патріотичної роботи.

1.3 Із пропаганди туризму засобами масової інформації.

1.4 Із пропаганди туризму засобами організаційно-масової роботи.

1.5 На кращу туристську роботу з вивчення рідного краю тощо.

2 Конкурси спортивно-похідної тематики.

2.1 На кращий звіт про похід.

2.2 На кращий табір (конкурс бівуаків):

- для зльотів – з інформаційним і художнім оформленням;

- для змагань – без оформлення.

2.3 Із самодіяльного туристського спорядження (конкурс саморобок або ТТТ).

2.4 Кухарів та інші.

3 Конкурси художньо-образотворчої спрямованості.

3.1 Фотографії.

3.2 Фотостендів про похід.

3.3 Слайдофільмів.

3.4 Кінофільмів.

3.5 Тематичних на кшталт «Будні зльоту» тощо.

4 Конкурси художні.

4.1 Виконавців туристської та фольклорної пісні й художньої самодіяльності.

4.2 Туристських значків, емблем, вимпелів.

4.3 Малюнків і карикатур на туристську тематику.

4.4 Віршів і розповідей про туризм та інші.

Зльоти можуть бути двох видів: комплексні, коли в програмі змагання ставляться траси для трьох-чотирьох (пішохідні, гірські, водні, велосипедні) видів туризму і видові, тобто зліт, що присвячений певному виду туризму.

Питання до самопідготовки:

1. Виконання яких принципів сприяє успіху організаційно-масової роботи туристської самодіяльної організації?

2. Які розділи роботи туристської самодіяльної організації включаються в річний план заходів по розвитку туризму?

Тема 9. Краєзнавчий напрям діяльності туристських самодіяльних організацій.

План:

1. Розробка та організація краєзнавчої роботи.
2. Методика організації та особливості проведення краєзнавчих експедицій.

Основними видами діяльності самодіяльної туристської організації є:

- підготовка та проведення туристських походів, експедицій, подорожей, екскурсій за різними видами туризму;
- навчально-тренувальна робота зі спортивного туризму в секціях, групах, гуртках;
- підготовка, підвищення кваліфікації і атестація громадських туристських кадрів, спортсменів-розрядників зі спортивного туризму;
- підготовка і проведення спортивних туристських змагань та зльотів за різних видів спортивного туризму;
- організація роботи туристсько-спортивних, оздоровчих таборів та баз;
- розвиток і пропаганда туристсько-краєзнавчих і туристсько-спортивних можливостей рідного краю допомогою виставок, ярмарків, публічних виступів, розповсюдження літератури;
- проведення організаційних, навчально-методичних та консультаційних заходів з розвитку туризму;
- робота з профілактики та попередження аварійності, травматизму і нещасних випадків в туризмі;
- здійснення заходів по масовому залученню до активних занять спортивним туризмом різних соціальних та вікових груп населення, організація засобами туризму змістовного дозвілля громадян;
- створення в місцевих (регіональних) установах, організаціях, на підприємствах первинних туристсько-спортивних колективів, туристсько-краєзнавчих секцій і клубів.

Форми туристсько-краєзнавчої роботи діляться на стаціонарні і туристські, масові, групові та індивідуальні.

Туристські форми - це прогулянки, замські тренування, екскурсії, одноденні і багатоденні походи, подорожі на різних видах транспорту, експедиції, туристські зльоти (шкільні, районні, міські, обласні, республіканські), які пов'язані з виїздом за межі населеного пункту.

Стаціонарні форми - це фізична, навчально-методична, технічна, географічна та інша необхідна підготовка, робота на географічній майданчику, фенологічні спостереження, зустрічі із знатними земляками, уявні подорожі по країні, краєзнавчі олімпіади, конференції, лекторії, шкільні краєзнавчі естафети, конкурси, виставки, вікторини, випуск краєзнавчого журналу, радіогазети та стінгазети, листування і обмін краєзнавчою літературою, видання альманахів та інші заходи, які проводяться в умовах школи, на вулицях населеного пункту.

Масові форми роботи проводяться з великим складом учасників: олімпіади, КВК, тематичні вечори, науково-практичні конференції, диспути, ігрова діяльність, зустрічі з цікавими людьми, «неділі географії» тощо;

Групові форми охоплюють групи людей до 30-35 чоловік: гуртки, секції, факультативи, екскурсії, експедиції, походи, оформлювачі та зберігачі туристсько-краєзнавчих музеїв, куточків і виставок тощо;

Індивідуальні форми роботи розраховані на конкретних людей і відрізняються від груповий тим, що це, по-перше, робота виконавчого характеру (підготовка доповіді, виготовлення посібників або інвентарю, складання альбомів, колекцій, гербаріїв та ін); по-друге, індивідуальна робота найчастіше має творчий, дослідницький характер.

Всі форми роботи можна розбити на чотири групи:

- а) теоретична робота (гуртки, факультативи, конференції);
- б) краєзнавча діяльність (екскурсії, походи, експедиції);
- в) творча самодіяльність (культурно-масові заходи та ігрова діяльність);
- г) суспільно-корисна робота (обладнання географічного кабінету або майданчики, виставок і музеїв, проведення природоохоронних заходів тощо).

Естафета - це така форма дитячого туризму, яка передбачає вивчення певного району або всієї країни не однією групою, а

кількома, які на певних відрізках маршруту змінюють один одного. Завчасно трасу туристичної подорожі поділяють на ділянки. Пройшовши свою ділянку і виконавши поставлені перед нею завдання, туристська група передає естафету наступному, і т.д. На районному або обласному туристському зльоті всі матеріали естафети узагальнюються і підсумовуються результати.

Зльоти мають на меті обмін досвідом і підбиття підсумків туристсько-краєзнавчої роботи. Вони передбачають також змагання з туристського багатоборства або спортивного орієнтування, огляд художньої самодіяльності. Туристсько-краєзнавчі вечори проводяться в туристських організаціях усіх форм - дорослих, студентських, шкільних, в клубах, федераціях, секціях - з метою відпочинку, оприлюднення отриманих в подорожі вражень, пропаганди краєзнавства та туризму серед населення. У школах такі вечори, як і інші види позакласної роботи, сприяють розвитку розумової діяльності учнів, формування організаторських здібностей, активності та самостійності.

Програми вечорів завжди включають повідомлення і доповіді про виконану туристів роботи (частина 1) і художню самодіяльність (частина 2) з інсценівками, літературними монтажами, піснями, переглядом фільмів і фотографій, випуском гумористичної стінгазети і т.п. Нерідко на вечорі організовуються виставки фотоальбомів, туристських речей, саморобного туристського спорядження, краєзнавчих матеріалів та ін.

За тематикою вечора можна згрупувати:

- вечори-зустрічі з цікавими людьми, науковцями, краєзнавцями, авторами науково-популярних видань та ін;
- зустрічі учнівської молоді різних шкіл, вузів, міст;
- вечори-звіти за результатами походів та екскурсій.
- тематичні вечори, присвячені ювілеям видатних людей чи подій;
- тематичні вечори географічної, історичної, етнографічної або іншої подібної спрямованості.

Зважаючи на складність підготовки вечора влаштовуються не частіше 1-2 разів на рік. Підготовку починають завчасно, приблизно за 1,5-2 місяці. Після складання і обговорення програми розробляється чіткий план проведення заходу. Програма і план вивішуються на видному місці у вестибюлі клубу (школи) для загального огляду.

У робочій програмі підготовки вечора завжди враховуються наступні основні заходи:

1. Розподіл обов'язків оргкомітету, терміни виконання, складання кошторису фінансових і матеріальних витрат.
2. Підготовка доповіді або монтажу (колективного чи індивідуального) для вступної частини.
3. Виготовлення та оформлення стендів, графіків, діаграм до доповіді, випуск стінгазети.
4. Оформлення виставки результатів екскурсій і походів (колекції, альбоми, стенди, описи) і творчості членів туристського колективу та їх дітей.
5. Оформлення виставки туристських, краєзнавчих, географічних та інших книжок-новинок.
6. Складання вікторії та конкурсів для вечора, робота журі з ним.
7. Підготовка художньої самодіяльності (розробка сценарію, розподіл ролей, виготовлення декорацій та костюмів, проведення репетицій та тощо).
8. Виготовлення оголошення-афіші про вечір, плакатів і гасел для залу.
9. Складання списку гостей і запрошення їх на вечір.
10. Оформлення залу, сцени.
11. Адміністраторська робота на вечорі (провідний, розпорядник іграми, несення чергування у коридорах тощо).
12. Організація харчування на вечорі (напої, бутерброди, цукерки, щось солідніше...).
13. Організація відпочинку та розваг учасників вечора (музика, танці, ігри, кімната відпочинку та ін).

Питання до самопідготовки:

1. Основні форми туристсько-краєзнавчої роботи.
2. Порядок підготовки туристського вечора. Зміст програми туристського вечора.
3. Структура аматорської туристсько-краєзнавчої виставки.
4. Порядок роботи табірних краєзнавчих гуртків.
5. Шкільні туристсько-краєзнавчі заходи.
6. Порядок підготовки і проведення туристсько-краєзнавчих олімпіад.

Тема 10. Учбово-методичний напрям діяльності туристських самодіяльних організацій.

План:

1. Нормативні документи по підготовці кадрів.
2. Форми підготовки кадрів спортивного туризму.
3. Курси (школи), семінари (збори), їх характерні особливості, структура.
4. Порядок затвердження в МКК.

Організація та фінансування курсів з кадрової підготовки з різних напрямків туризму („Юний турист”, „Молодший інструктор”, „Юний суддя”, „Інструктор шкільного туризму”).

Згідно з «Положенням» підготовка кадрів спортивного туризму здійснюється з метою:

- ефективного розвитку туристсько-спортивного руху в Україні;
- посилення соціального значення, змістовності й екологічності культури туристсько-спортивного руху;
- підвищення безпеки спортивних походів, подорожей і змагань;
- підготовки людини до виживання в складних умовах природного середовища та в екстремальних ситуаціях;
- створення правових умов розвитку туристсько-спортивного руху.

Підготовку кадрів спортивного туризму можуть здійснювати ФСТУ та її осередки (федерації на місцях), туристські клуби та інші організації за наявності необхідного рівня кваліфікації викладацького складу.

Сучасна підготовка й підвищення кваліфікації громадських кадрів спортивного туризму з тим, що надало відповідних звань в Україні здійснюється за наступними напрямками і категоріями:

Напрямок – туристсько-спортивні навчальні заходи, основою яких є спортивні походи.

Категорії – громадський туристський актив: організатори спортивного туризму (далі – СТ), учасники та керівники спортивних походів, інструктори СТ різного рівня підготовки, члени комісій з видів туризму та комісії з напрямів роботи, керівники дитячих туристсько-краєзнавчих об'єднань, окремі категорії штатних працівників та інших організацій активного туризму.

Напрям – туристсько-спортивні навчальні заходи, основою яких є змагання із СТ за всіма видами туризму.

Категорії – інструктори-тренери СТ; відповідальні по напрямках представники комісій із видів туризму та комісій із напрямів роботи, керівники дитячих туристсько-краєзнавчих об'єднань, окремі категорії штатних працівників й інших організацій активного туризму тощо.

Напрям – підвищення кваліфікації працівників громадських й інших організацій за туристсько-спортивним профілем.

Категорії – штатні працівники громадських та інших туристсько-спортивних організацій (федерації, туристсько-спортивні союзи, асоціації, клуби тощо), навчальних закладів, голови (президенти) і члени президій федерацій, начальники та члени громадських пошуково-рятувальних загонів тощо.

Безпосередньо підготовку й облік кадрів спортивного туризму здійснює комісія з підготовки та атестації кадрів (комісія з кадрів) і відповідна комісія за видом туризму. Склад керівництва, викладачів і стажистів узгоджується з комісією з кадрів і затверджується організацією, яка проводить навчання. Усі вони повинні відповідати вимогам, встановлених для кожного рівня підготовки.

При присвоєнні інструкторських звань згідно «Положення» враховується вік претендента на звання:

- звання «Організатор спортивного туризму» надається за наявності 14 років;
- звання «Інструктор дитячо-юнацького туризму» і «Інструктор спортивного туризму» відповідно з 18 років;
- звання «Старший інструктор спортивного туризму» – з 21 року;
- звання «Інструктор спортивного туризму міжнародного класу» – з 25 років.

Для розгляду матеріалів щодо присвоєння звань і категорій створюється робоча комісія в складі не менше трьох осіб:

- «Інструктор дитячо-юнацького туризму» – не менше ніж два члени комісії повинні мати звання «Інструктор СТ» або категорію «Інструктор-тренер СТ» з того самого виду спортивного туризму.

- «Інструктор СТ» або категорії «Інструктор-тренер СТ» – не менше ніж два члени комісії повинні мати звання «Старший інструктор СТ» («Старший інструктор-тренер СТ») з того самого виду спортивного туризму.

- «Старший інструктор СТ» – не менше, ніж два члени комісії повинні мати звання «Інструктор СТ міжнародного класу» або категорію «Інструктор-тренер СТ міжнародного класу».

- Для звання «Інструктор СТ міжнародного класу» і категорії «Інструктор-тренер СТ міжнародного класу» – не менше трьох членів комісії повинні мати такі самі звання (рівні).

Після розгляду комісією представлених їй матеріалів і отримання на них позитивного рішення вони подаються на затвердження та присвоєння відповідних звань і категорій:

- «Інструктор спортивного туризму» і «Інструктор-тренер зі спортивного туризму» (включно) надається постановами Президій місцевих федерацій СТ;

- «Старший інструктор спортивного туризму» і «Інструктор-тренер спортивного туризму» надається Президією ФСТ обласних (міських Київською та Севастопольською) федерацій СТ, які є осередками або асоційованими членами Федерації спортивного туризму України (далі – ФСТУ), якщо їх комісії з кадрів мають такі повноваження.

- «Інструктор спортивного туризму міжнародного класу» і «Інструктора-тренера спортивного туризму міжнародного класу» надається виконкомом ФСТУ.

У практиці вітчизняного туризму підготовка кадрів реалізується через такі форми роботи як:

- робота у школах (наприклад: міська або обласна при міському турклубі) на підприємствах, організаціях, вищих навчальних закладах;

- проведення семінарів різних рівнів, як стаціонарних, так і виїзних у районі проведення НТП (наприклад – Карпати, Крим тощо);

- навчально-тренувальні табори. В Україні один з перших таких таборів був створений у 30-х роках ХХ ст. Харківськими альпіністами й туристами на Кавказі. Їхній досвід у 60-х роках ХХ ст. продовжили члени клубу туристів КПІ «Глобус» на Кавказі та в Карпатах.

Питання до самопідготовки:

1. Хто є засновником вітчизняної системи контрольно-рятувальної служби в альпінізмі та в туризмі?

2. Які категорії громадськості туристського активу були віднесені до

системи підготовки кадрів в спортивному туризмі до 2003 року?

3. Назвіть форми спілкування під час проведення з туристами консультаційної роботи.

4. Які рівні туристської підготовки були затверджені ФСТУ в 2011 році?

5. У чому полягає відмінність у системі підготовки громадських туристських кадрів до 2002 року й після 2011 року?

Тема 11. Діяльність туристських самодіяльних організацій регіону.

План:

1. Вивчення туристських самодіяльних організацій регіону, України.
2. Виявлення організаційно-територіальних особливостей туристських організацій.

В системі самодіяльного і спортивного туризму України вищим органом громадського самоврядування є Федерація спортивного туризму України (ФСТУ), утворена в 2001 році на базі вцілілих за період перебудови колишніх профспілкових та державних туристських структур. ФСТУ є всеукраїнською громадською неприбутковою, не політичною організацією, поширює свою діяльність на всю територію України, діє відповідно до Конституції, законодавства України, ратифікованих нею міжнародних угод і Статуту. Федерація діє на принципах добровільності, спільності інтересів, рівноправності, взаємоповаги її членів, самоврядування, колективності керівництва, законності та інформаційної відкритості (гласності). Основною метою діяльності Федерації є сприяння розвитку спортивного туризму в Україні, підвищенню ролі фізичної культури і спорту у всебічному гармонійному розвитку особи, зміцненні здоров'я населення, формуванні здорового способу життя. Головними завданнями Федерації є:

- 1) сприяння в реалізації державної політики з розвитку спортивного, масового, оздоровчого туризму;
- 2) розроблення пропозицій щодо вдосконалення правової бази туризму;
- 3) сприяння організації взаємодії колективів фізичної культури, туристських державних і недержавних установ, організацій, фондів,

об'єднань тощо розвитку спортивного, масового та оздоровчого туризму;

4) сприяння організації навчально-методичної роботи, підготовки, підвищенню кваліфікації та атестації кадрів спортивного туризму;

5) вивчення туристських можливостей України, розробка туристських спортивних маршрутів для своїх членів;

6) організація і проведення спортивних туристських заходів, експедицій, змагань серед своїх членів;

7) участь у розробці та впровадженні поточних і перспективних програм державних установ і організацій та інших органів з питань розвитку спортивного, масового та оздоровчого туризму.

Кожен член Федерації зобов'язаний:

1) дотримуватися у своїй діяльності Статуту Федерації;

2) дбати про зміцнення авторитету Федерації, дотримуватися дисципліни, норм моралі та ділової конструктивної критики;

3) виконувати рішення органів Федерації в межах їх компетенції;

4) брати участь у роботі місцевого осередку;

5) сплачувати членські внески;

6) при участі в спортивно-туристських заходах дотримуватися правил змагань, походів, виконувати вимоги безпеки, дбайливо ставитися до навколишнього природного середовища, культури.

У структурі ФСТУ та її підрозділів працюють комісії: пішохідного туризму; водного туризму; гірського туризму; лижного туризму; вітрильного туризму; дитячо-юнацького туризму; з підготовки та підвищення кваліфікації кадрів; колегія суддів змагань з техніки туризму; колегія суддів змагань туристських спортивних походів (МКК). Територіальні відділення ФСТУ діють у всіх обласних центрах України, місцеві осередки - в багатьох районах країни.

Розвиток дитячого та юнацького туризму координується Міністерством освіти і науки України через Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді (Центр туризму). Центр туризму був створений в 1930 році як Центральна досвідчена дитяча екскурсійна станція, з 1991 р. має сучасну назву.

Центр туризму здійснює організаційно-масову, інформаційно-методичну, навчально-виховну роботу, направлену на подальший розвиток туристсько-краєзнавчої, екскурсійної та оздоровчої роботи з

учнями, роботу 96 Центрив туризму і краєзнавства учнівської молоді та станцій юних туристів Україна.

Центр туризму є організатором в Україні:

- всеукраїнської туристсько-краєзнавчої експедиції учнівської молоді «Краса і біль України»;
- руху учнівської молоді за збереження і примноження звичаїв, традицій і обрядів українського народу «Моя земля - земля моїх предків»;
- всеукраїнської історико-географічної експедиції «Сто чудес України»;
- всеукраїнських змагань зі спортивного туризму серед команд учнів навчальних закладів системи Міністерства освіти і науки України;
- всеукраїнського зльоту-змагання юних туристів-краєзнавців - активістів руху учнівської молоді «Моя земля -земля моїх предків» та ін.

У Центрі туризму працюють відділи: краєзнавства та наукових досліджень учнів; спортивного туризму; інформаційно-методичний; організаційно педагогічний.

При Центрі туризму діє Всеукраїнська координаційно-методична рада з питань розвитку дитячо-юнацького туризму, краєзнавства та екскурсій за участю Всеукраїнської спілки краєзнавців і Федерації спортивного туризму України. До складу ради входять провідні вчені Національної академії наук України, Академії педагогічних наук України, працівники зацікавлених центральних органів виконавчої влади, директори профільних позашкільних навчальних закладів, члени громадських організацій.

Питання до самопідготовки:

1. Який вищий орган громадського самоврядування в системі самодіяльного і спортивного туризму України?
2. Які основні завдання Федерації спортивного туризму України?
3. Назвіть туристські самодіяльні організації регіону, України.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Діяльність туристської самодіяльної організації : підручник / В. В. Абрамов; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. – 301 с.
2. Абрамов В. В. Спортивний туризм : підручник / В. В. Абрамов; Харків. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2011. – 367 с.
3. Активний туризм: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О.М. Корнієнко (Сердюк), Н.В. Москаленко, В.М. Зайцева, Д.Д. Гурова, Т.С. Кукліна. – Запоріжжя: ТОВ “ЛПІС” ЛТД, 2009. – 272 с.
4. Атаманюк Я. Д. Діяльність туристської самодіяльної організації: навч.-метод. посіб. /Я. Д. Атаманюк, Т. Д. Атаманюк, П. А. Горішевський; Галицька академія. - Івано-Франківськ: [б. в.], 2008. -278 с
5. Булашев А. Я. Спортивный туризм : учебник / А. Я. Булашев. – Харьков : ХГАФК, 2009. – 332 с. Аналіз діяльності підприємств туризму: навч. посібник / І.Б. Андренко; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М . Бекетова. – Харків: ХНУМГ, 2014. – 236 с.
6. Дмитрук О. Ю. Спортивно-оздоровительный туризм : навч. посібник. – 2-вид. перер. та допов. / О. Ю. Дмитрук, Ю. В. Щур. – Київ : «Альтерпрес», 2008. – 280 с.
7. Конох А. П. Туризм : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / А. П. Конох, Ф. Ф. Товстопятко, С. А. Некрасов. – Запоріжжя : ЗНУ, 2005. – 132 с.
8. Нормативно-правові акти України з питань туризму : збірник законодавчих та нормативних актів / Упоряд. М. І. Камлик. – Київ : Атака, 2004 – 464 с.
9. Рудев І. М. Діяльність туристичної самодіяльної організації: [навчальний посібник] / І. М. Рудев. Київ, 2006.-352 с